

УДК 811.124'373.611:616-089.843
DOI <https://doi.org/10.32782/fohium/2026.8.23>

СИНТЕТИЧНІ ТА АНАЛІТИЧНІ ЗАСОБИ ТВОРЕННЯ ЛАТИНСЬКОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ ТРАНСПЛАНТОЛОГІЇ: СТРУКТУРНО-ЕТИМОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Валентина Синиця

*кандидат філологічних наук, доцент,
Буковинський державний медичний університет
ORCID ID 0000-0002-4132-7494
synycja.valentyana@bsmu.edu.ua*

Олена Мироник

*кандидат медичних наук, доцент,
Буковинський державний медичний університет
ORCID ID 0000-0002-5717-7267
myronyk800@ukr.net*

Ключові слова:
*терміносистема
трансплантології, латинська
медична термінологія,
синтетичні засоби творення,
аналітичні конструкції,
етимологічний аспект.*

У статті досліджуються синтетичні та аналітичні засоби творення латинських базових термінів підмови медицини «трансплантологія». В рамках наукового пошуку увагу зосереджено на структурно-етимологічному аналізі ключових термінів, визначених Законом України № 2427-VIII, зокрема: трансплантація, анатомічні матеріали, донор та реципієнт.

Встановлено, що за структурою досліджувані латинські терміни поділяються на синтетичні (однослівні) та аналітичні (багатослівні) одиниці. Серед однослівних похідних термінів переважають такі структурні класифікації: 1) коренева морфема + суфікс (*donator, oris m*); 2) префікс + коренева морфема + суфікс (*transplantatio, onis f*); 3) комбінація греко-латинських терміноелементів, де кінцевий компонент несе основне значення, а препозитивна складова уточнює й конкретизує його (*xenotransplantatio, onis f*).

Доведена високопродуктивність аналітичних термінологічних одиниць. На відміну від синтетичних, вони конкретизують значення основної термінологічної одиниці за рахунок додаткових залежних компонентів (прикметників, іменників, іноді дієприкметників). За структурою розглянуті терміни переважно є двослівними, сконструйованими за синтаксичними моделями «іменник + прикметник» (*transplantatum vasculare*) або «іменник + іменник» (*transplantatum cartilaginis*).

В етимологічному аспекті проведено порівняння латинської термінології з англійськими відповідниками. Зазначено, що попри тенденцію домінування англійської мови в медицині, її ключові терміни у сфері трансплантології є похідними від міжнародної латинської термінології (*transplantatum — transplant*); в окремих випадках спостерігається поєднання іншомовного і національного елементів (*allograft*).

SYNTHETIC AND ANALYTICAL MEANS OF LATIN TRANSPLANTOLOGY TERMINOLOGY FORMATION: STRUCTURAL AND ETYMOLOGICAL ASPECT

Valentyna Synytsia

*Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Bukovinian State Medical University*

Olena Myronyk

*Candidate of Medical Sciences, Associate Professor,
Bukovinian State Medical University*

Key words: *transplantology terminology, Latin medical terms, synthetic means of formation, analytical constructions, structural and etymological aspect.*

The article investigates synthetic and analytical means of forming Latin terminology within the medical sublanguage of transplantology. The research focuses on the structural and etymological analysis of core terms defined by the Law of Ukraine No.2427-VIII, including transplantation, anatomical materials, donor and recipient. The study categorizes the analyzed terminology into synthetic (single-word) and analytical (multi-word) units. It was established that single-word complex terms follow specific patterns: 1) root morpheme + suffix (donator, oris m); 2) prefix + root morpheme + suffix (transplantatio, onis f); 3) combinations of Greek-Latin-derived elements where the final component carries the primary meaning, specified by a prefix-like component (xenotransplantatio, onis f).

The research highlights that analytical terminological units are highly productive in transplantology. Unlike synthetic terms, they specify the meaning of basic units through dependent components (adjectives, nouns and occasionally participles). Structurally these are predominantly two-word terms following the patterns «noun + adjective» (transplantatum vasculare) or «noun + noun» (transplantatum cartilaginis).

From an etymological perspective, the study compares Latin terminology with its English counterparts, noting that despite the dominance of English in medicine, its core transplantology terms remain derivatives of international Latin forms, adapted to English phonetic and grammatical norms (transplantatum vs transplant). The phenomenon of idiographic synonymy such as allotransplant and allograft is also considered.

Вступ. Дослідження медичної термінології, її логічної структури, еволюції термінологічного значення, класифікації за різними ознаками продовжують залишатися в центрі уваги сучасних науковців. Про це свідчать публікації вітчизняних дослідників за останні п'ять років, в яких порушуються питання специфічних властивостей медичної термінології (Заліпська, 2020; Левченко & Перхач, 2021; Воробйова & Бочкар, 2025), структури комплексних термінів у межах медичної терміносистеми (Матвіяс, 2023). Особливу увагу дослідники приділяють латинському пласту медицини як фундаменту міжнародної уніфікації (Телеки & Синиця, 2021; Цимбалов, 2024; Synytsia & Bieliaieva, 2025).

Проблема структурно-семантичної організації медичної термінології викликає інтерес не лише у вітчизняних, а й зарубіжних дослідників. Із найновіших досліджень варто згадати дослідницьку статтю Гамал М. А. Абдула, опубліковану

у Британському журналі прикладної лінгвістики (Abdullah, 2025), в якій автор досліджує стратегію морфологічної декомпозиції – розчленування термінів на префікси, корені та суфікси для покращання розуміння та точності при вивченні складних номінативних одиниць у медичній терміносистемі.

Трансплантація органів і тканин – один із найпрогресивніших напрямів сучасної медицини. З'явилися численні публікації, присвячені питанням правового регулювання трансплантації органів і тканин людського організму (Чорненька, 2021), практичним аспектам (Матолінець, 2020) цієї галузі, проте спеціальних лінгвістичних досліджень стосовно розуміння словотвірних процесів у цій підмові медицини наразі бракує. Саме це зумовлює вибір теми нашого дослідження.

Мета дослідження – проаналізувати базовий корпус латинських термінів сфери

трансплантології, дослідити їхню логічну структуру, етимологічні витoki, еволюцію семантичного навантаження в контексті розвитку сучасної медичної науки.

Матеріал і методи дослідження. Для досягнення поставленої мети застосовано комплекс лінгвістичних методів: дистрибутивний аналіз – для вивчення контекстуального оточення та сполучуваності базових термінів; компонентний аналіз – для виділення елементарних смислових сем; структурно-морфологічний та синтаксичний аналіз – для з'ясування словотвірного потенціалу ключових синтетичних та аналітичних термінологічних одиниць; етимологічний метод – для реконструкції шляхів запозичення та адаптації термінів.

Джерельною базою дослідження стала картотека, сформована методом суцільної вибірки з сучасних медичних енциклопедичних видань (Джунь & Зіменковський, 2022; Петрух & Головка, 2012–2016; Arnaudov, 1979; Rudzitis, 1973–1977), нормативно-правових актів, зокрема Закону України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині (№ 2427-VIII, 2018), та корпусу актуальних наукових публікацій із проблем трансплантології, опублікованих у період 2020–2025 рр. Загальний обсяг вибірки становить 250 термінологічних одиниць, що дозволило виділити ядерні терміноодиниці та зосередити увагу на їхньому концептуально-дериваційному аналізі.

Результати та обговорення. Унаслідок опрацювання відібраного фактичного матеріалу встановлено, що до базових термінів сфери трансплантології відносяться такі однослівні терміни-композиції, як трансплантація, трансплантат, донор, реципієнт і, безумовно, трансплантологія та трансплантолог.

Як відомо, в латинській медичній терміносистемі дієслівні форми використовуються при оформленні рецептів, в інших розділах – латинська анатомічна та клінічна термінологія – вони практично відсутні. Тим не менше, розпочинаємо своє дослідження якраз з латинського дієслова *transplanto, āvi, ātum, āre* – пересаджувати, трансплантувати, переносити тканину від однієї частини тіла до іншої, здійснювати пересадження. Морфемний аналіз уможливив виокремлення префікса *trans-*, який своїми коріннями сягає латинського прикметника *trans*, керуючого *Accusativus*, і залежно від питання «куди?» має значення «через, за» або «за межами», якщо можна поставити питання «де?», та кореневої основи дієслова *plantāre* – садити.

Проаналізувавши словникові статті з префіксом *trans-* в Українсько-латинсько-англійському медичному енциклопедичному словнику:

у 4 томах (Петрух & Головка, 2016, т. 4: 124–132), ми виявили 105 термінів, які функціонують в різних підмовах медичної термінології, напр., стоматологічній термінології: *transpositio dentium* – аномалія положення зубів, за якої два сусідніх зуба міняються місцями; хірургії: *transfixio* – хірургічна операція проколювання рогівки і райдужки у разі лікування вторинної глаукоми; генетиці: *translocatio* – переміщення генетичного матеріалу з однієї хромосоми на іншу; психіатрії: *transvestismus* – статево збочення; патології розвитку: *transpositio vasorum magistralium* – аномалія розвитку, коли спостерігається відходження аорти від правого шлуночка серця, а легеневого стовбура – від лівого; чимало термінів пов'язані з методами дослідження чи медичними процедурами: *transfusio sanguinis* – переливання крові, що свідчить про дериваційну активність означеного префікса.

Первісно дієслово *transplantāre* мало значення «пересаджувати» і вживалося переважно в сільськогосподарських текстах періоду Римської імперії. В наш час воно не втратило свого початкового значення в текстах ботанічного та агрономічного спрямування. З розвитком сфери трансплантології набуло трохи іншого змістового значення: йдеться не тільки про рослинний світ, але й про органи людського тіла. Зазначимо, що у Великому тлумачному словнику української мови в статті «трансплантувати» наведено таке тлумачення: «здійснювати пересадку» (Бусел, 2005: 996). У сучасній термінології це дієслово послугувало відправною точкою для утворення низки термінів, функціонуючих в сфері трансплантології. Йдеться, насамперед, про терміни трансплантація та трансплантат.

Термін *transplantatio, onis f* → англ. *transplantation* → укр. трансплантація, під яким розуміється хірургічна операція заміщення тканин або органів власними чи взятими з іншого організму, в латинській міжнародній термінології представлений дериватом латинського походження, утвореним префіксально-суфіксальним способом. Аналіз морфемної структури дозволяє вибудувати такий словотвірний ланцюжок: префікс латинського походження *trans-* + основа дієприкметника минулого часу пасивного стану *plantatus, a, um* до латинського дієслова *planto, āvi, ātum, āre* + латинський суфікс *-tio*, що утворює *nomina actionis* і є надзвичайно продуктивним у латинській медичній термінології. Цей процес перетворень можна дещо спростити, якщо за дериваційну базу взяти похідне дієслово *transplanto, āvi, ātum, āre*: до основи *transplantat-* приєднується складний суфікс *-tio*.

На сьогоднішній день медична спільнота усього світу розрізняє чотири основні види

трансплантації, які представлені однослівними гібридними термінами-композирами:

autotransplantatio, onis f → англ. autotransplantation або autografting → укр. аутотрансплантація (від грец. αὐτός – сам), або аутологічна трансплантація – реципієнт трансплантата є донором для самого себе. Прикладами застосування відповідних маніпуляцій є: аутотрансплантація шкіри (заміщення обпалених поверхонь здоровими тканинами пацієнта при важких опіках); аутотрансплантація кісткового мозку або гемопоетичних стовбурових клітин (як етап лікування лімфом, лейкозів та хіміотерапевтичних пухлин);

isotransplantatio, onis f → англ. isotransplantation → укр. ізотрансплантація (від грец. ἴσος – однаковий, рівний): хірургічна операція трансплантації від донора тканини, біологічно сумісної з тканинами реципієнта;

allografting, onis f → англ. allografting → укр. алотрансплантація (від грец. ἄλλος – інший), або гетерологічна трансплантація – пересадження органів і тканин від іншої особини цього ж біологічного виду; донором трансплантата є організм того ж виду, що генетично й імунологічно відрізняється від реципієнта;

xenografting, onis f → англ. xenografting → укр. ксенотрансплантація (від грец. ξενός – чужий) або міжвидова трансплантація – трансплантація матеріалу від іншого біологічного виду (наприклад: людині від тварини).

Диференціація видів трансплантації ґрунтується на морфологічній опозиції прикметників *orthotopicus* та *heterotopicus*. Обидва компоненти є складними ад'єктивами грецького походження зі спільним семантичним ядром *top-* від грецького іменника *τόπος* – місце, а розмежування значень відбувається завдяки початковим терміноелементам *orth-* (грец. ὀρθός – прямий, правильний) та *heter-* (грец. ἕτερος – інший). У міжнародній номенклатурі ця опозиція реалізується в термінологічній парі *transplantatio orthotopica* → англ. orthotopic transplantation (імплантація донорського органа на анатомічно належне місце) та *transplantatio heterotopica* → англ. heterotopic transplantation (розміщення органа в інше, невласне для нього місце). Зі структурного погляду ці сполучення репрезентують синтаксичну модель «узгоджене означення», де прикметник виконує локативну функцію, визначаючи топографію втручання.

В окрему групу виокремлюємо терміни, які конкретизують орган, що підлягає заміщенню. За структурою більшість з них складаються з ядерної семи *transplantatio*, до якої приєднується видовий епітет, виражений анатомічним терміном в Genetivus. Отже, пересадка

печінки – *transplantatio hepatis* (*hepar, atis n* печінка) → англ. hepatic transplantation або transplantation of liver; пересадка сполучної оболонки – *transplantatio conjunctivae* (*conjunctiva, ae f* сполучна оболонка) → англ. transplantation of tunica conjunctiva); пересадка шкіри – *transplantatio cutis* (*cutis, is f* шкіра) → англ. skin transplantation; пересадка яєчка – *transplantatio testis* (*testis, is m* яєчко) → англ. transplantation of testicle; трансплантація зуба – *transplantatio dentis* (*dens, dentis m* зуб) → англ. tooth transplantation; трансплантація сухожилка – *transplantatio tendinis* (*tendo, inis m* сухожилок) → англ. tendon transplantation; трансплантація стовбурових клітин – *transplantatio cellulae columnaris* (*cellula, ae f* клітина + *columnaris, e* стовбуровий) → англ. column cell transplantation. Допускаємо, що з розширенням кола органів, які можуть підлягати трансплантації, з'являться нові терміни, утворені за вищезгаданою схемою.

Окрім аналітичних структур, у дослідженні виокремлено однослівні терміни-композири, побудовані за класичною моделлю латинської клінічної термінології. У складі таких одиниць спостерігається поєднання основи грецького походження, що позначає анатомічний об'єкт, з терміноелементами латинського *-transplantatio* або грецького *-plastica* походження. Кінцевий терміноелемент *-plastica* (грец. πλαστική – утворення, ліплення) у контексті трансплантології вербалізує ідею хірургічного відновлення форми чи функції органа шляхом заміщення дефектів. За такою моделлю утворюються компактні однослівні назви типу: пересадка рогівки – *keratoplastica, ae f* (гр. κέρασ рогівка) → англ. keratoplasty; пересадка шкіри – *dermatoplastica, ae f* (гр. δέρμα, ατος шкіра) → англ. dermatoplasty тощо.

Проте у значно більшій кількості композиричних термінів як постпозиційний компонент використовується латинський терміноелемент *-transplantatio*: пересадка серця – *cardiotransplantatio, onis f* (гр. καρδία серце) → англ. heart transplantation; трансплантація кісткового мозку – *myelotransplantatio, onis f* (гр. μυελός кістковий мозок) → англ. bone marrow transplantation; трансплантація нирки – *nephrotransplantatio, onis f* (гр. νεφρός нирка) → англ. transplantation of kidney. На наш погляд, за цими термінами майбутнє, оскільки вони є компактними, лаконічними, відповідають дериваційним нормам клінічної термінології та сприяють оптимізації фахової комунікації.

Варто звернути увагу на паралельне існування у сучасному фаховому мовленні однослівних і двослівних термінів на позначення ідентичних понять: *nephrotransplantatio vs transplantatio renis* (пересадка нирки) → англ. transplantation of kidney і renal transplantation; *myelotransplantatio vs*

transplantatio medullae ossium (трансплантація кісткового мозку) → англ. bone marrow transplantation; *dermatoplastica vs transplantatio cutis* (пересадка шкіри) → англ. dermatoplasty і skin transplantation. Думається, що наявність таких синонімічних назв зумовлена як незавершеністю процесів кодифікації у трансплантології, так і загальною тенденцією до вербальної конденсації наукової інформації. Подолання синонімічної дублетності шляхом поступової трансформації описових конструкцій в бік дериваційної компактності є пріоритетним вектором розвитку сучасної медичної номенклатури відповідно до загальносвітової тенденції стандартизації мови науки.

З трансплантацією нерозривно пов'язаний термін трансплантат → лат. *transplantatum, i n* → англ. transplant або graft – живий матеріал (орган бо тканина) для пересадження у власному або іншому організмі. Як бачимо, поряд з дериватом латинського походження transplant, в англійській медичній терміносистемі активно функціонує термін graft. Незважаючи на існуючу тенденцію до їх взаємозаміни, вони різняться за відтінками значень: *transplantatum/transplant* є системним медичним терміном, що акцентує увагу на процесі пересадки, стосується цілих органів, тоді як graft вживається щодо тканинної трансплантації.

Відповідно до основних видів трансплантації розрізняють: лат. *autotransplantatum, i n* → англ. autotransplant, autograft → аутотрансплантат – власні тканини хворого (найчастіше шкіра, кістковий мозок, судини), які йому ж пересаджуються; лат. *allograft, i n* → англ. allograft → алотрансплантат – пересадка тканин між особами одного виду, але різного генотипу; різновидом алотрансплантату є *isotransplantatum, i n* → англ. isotransplant, isograft лат. → ізотрансплантат – пересадка тканин від генетично ідентичного донора (йдеться про однойцевих близнюків); *xenotransplantatum, i n* → англ. xenotransplant, xenograft → ксенотрансплантат – матеріал для трансплантації від особи іншого виду (наприклад: для заміни клапанів людського серця застосовують свинячі, бичачі тканини).

Окремо виділяємо групу термінів на позначення об'єктів пересадки, створених за допомогою префіксів ex- та im-. Зокрема, термін *explantatum, i n* → англ. explant → ескплантат у лексикографічних джерелах трактується як фрагмент тканини або штучний матеріал, вилучений або підготовлений до трансплантації (Петрух & Головка, 2013, т. 3: 30); префікс ex- має значення «від-», «із-», «поза». Натомість для найменування трансплантата з чужорідних для організму матеріалів, наприклад, металу чи пластмаси, що виконує функцію протеза,

використовують термін *implantatum, i n* → англ. implant → імплантат, де префікс im- (асимілятивна форма префікса in-) вказує на напрям дії «в», «всередину» (Джюль & Зіменковський, 2003, т. 1: 1147).

До медичного енциклопедичного словника (Петрух & Головка, 2016, т.4: 128) увійшли 13 термінологічних сполучень, які використовуються для всебічної характеристики трансплантатів. Десять з них утворені з використанням синтаксичної конструкції «узгоджене означення», напр., судинний трансплантат: пересаджена частина вени, артерії або спеціальної синтетичної трубки на місці ушкодженої або непрохідної судини для відновлення кровопостачання → лат. *transplantatum vasculare* → англ. vascular transplant; два побудовані з використанням синтаксичного зв'язку «неузгоджене означення», напр., трансплантат хряща: трансплантат із ребрових хрящів, які використовують під час лікування тяжких травм у дорослих → лат. *transplantatum cartilaginis* → англ. cartilage transplant і навіть епонімний термін трансплантат Галлі → лат. *transplantatum Gallie* → англ. Gallie's transplant, назва якого пов'язана з іменем канадського хірурга Вільяма Едвара Галлі (1882–1959), якому завдячуємо такими сучасними термінами, як артрорез Галлі, голка для фасції Галлі, герніорафія Галлі, техніка атлантаоаксіального синтезу Галлі, процедура Галлі, пасувальник сухожилля Галлі, підтаранне зрощення гомілковостопного суглоба Галлі.

Однак, як показало дослідження, це не єдиний приклад епонімних утворень у сфері трансплантології; такі терміни переважно стосуються назв процедур, методів, технік і включають прізвища дослідників, які їх вперше застосували чи розробили. Так, у словниковій статті «graft» Ілюстрованого медичного словника Дорланда (2003, т.1: 997–998) зафіксовано 13 епонімних утворень, а словникове гніздо «xenograft» (2003, т. 2: 2577) додає ще три. Для прикладу: трансплантат Ревердена → англ. Reverdin graft – численні дрібні фрагменти шкіри для закриття великих ран (Жак-Луї Ревердін, 1842–1929, швейцарський хірург); у судинній хірургії та кардіології відомий трансплантат Карреля (Алексис Каррель, 1873–1944) → лат. *transplantatum Carreli* → англ. Carrel's graft, який уможливив успішну трансплантацію органів шляхом з'єднання судин донора та реципієнта. Принагідно зауважимо, що вивчення лексико-семантичних і структурних особливостей термінологічних сполучень з пропріальним компонентом для позначення медичних понять постійно залишаються в центрі уваги сучасних науковців. Так, англійські термінологічні одиниці з власним іменем в сфері

пластичної хірургії досліджувала О. О. Маковська (2011); топонімний компонент у складі термінологічного корпусу підсистеми «інфектологія» на матеріалі латинської і англійської мов вивчали М. М. Телеки та В. Г. Синиця (2020); низка статей та дисертаційна робота Л. В. Стегницької (2020) присвячені лексикографічному і структурно-семантичному аспектам англійських клінічних термінів-епонімів, проте повноцінного лінгвістичного дослідження стосовно епонімних утворень сфери трансплантології нами не виявлено.

До ключових гібридних термінів-комполітів належать назви трансплантології і трансплантолог. Офіційна наукова назва «трансплантологія» увійшла у мовну практику на межі XIX-XX століть як *lat. transplantologia* та англ. *transplantology*. Гетерогенна природа цього композита (лат. *trans-* + лат. *plantare* + грец. *-logia/-logus*) відображає загальну тенденцію медичної латини до використання грецьких терміноелементів для оформлення нових галузей знань.

У Довіднику кваліфікаційних характеристик професій працівників системи охорони здоров'я (2004, п. 78] визначено посаду лікаря-трансплантолога → *lat. transplantologus, i m* – фахівця, який спеціалізується на пересадці органів чи тканин. Відповідником цього терміна в англійській медичній мові є одиниця *transplantologist*, семантично зрозуміла медикам усього світу завдяки міжнародним греко-латинським терміноелементам. Цю назву використовують, якщо йдеться про лікаря-трансплантолога у широкому значенні цього слова. Водночас в англійській науковій літературі для позначення спеціальності лікаря-трансплантолога найчастіше використовують термінологічне сполучення *transplant surgeon* – хірург-трансплантолог, який проводить хірургічні операції з пересадки різних органів. Щоб стати хірургом-трансплантологом треба пройти хірургічну інтернатуру, спеціалізовані курси та стажування з трансплантології, тобто, йдеться про дуже вузьку хірургічну спеціалізацію. Загальним терміном *transplant specialist* позначають будь-якого фахівця у галузі трансплантології, тоді як *transplant doctor* є широкою номінацією для лікаря, який безпосередньо займається пересадками. Латинських еквівалентів до згаданих термінологічних сполучень у ході дослідження не виявлено. На нашу думку, це пояснюється тим, що назви вузьких спеціалізацій на сучасному етапі розвитку галузі утворюються з використанням дериваційного потенціалу англійської мови, яка виконує роль *lingua franca* у міжнародній науковій комунікації.

Трансплантаційні операції передбачають участь донора і реципієнта, тому зупинимося

на аналізі існуючої термінології за окресленими ознаками.

Етимологічно термін донор сягає латинського дієслова *dono, avi, tum, are* (Vallauri & Durando, 2000: 229), основним значенням якого було «давати». Відомим античності був також дієслівний субстантив *donator, oris m* – особа, яка щось дає/дарує, утворений з використанням суфікса *-tor*, який утворював так звані *nomina agentis*, іменники, які позначали діючу особу.

У сучасних латинських медичних словниках (Петрух & Головка, 2012: 689; Arnaudov, 1979: 113;) під цим терміном розуміють насамперед особу, що дає цільну кров для переливання → *lat. donator sanguinis* → англ. *blood donor*. У Центрах переливання крові медичний персонал в щоденній професійній комунікації стикається з такими термінами, як універсальний донор: особа, яка має 0 (1) групу крові → *lat. donator universalis* → англ. *universal donor*; активний донор: особа, як регулярно дає свою кров для переливання → *lat. donator activus* → англ. *active donor*; резервний донор: особа на обліку в центрах переливання крові, готова дати кров *ex tempore* → *lat. donator reservalis* → англ. *reserve donor*. Залежно від того, які компоненти крові потрібні реципієнту, розрізняють донора плазми, особу, в якій забирають плазму методом плазмафарезу → *lat. donator plasmatis* → англ. *plasma donor*; донора тромбоцитів, особу, в якій методом тромбоцитафарезу відбирають тромбоцити → *lat. donator thrombocytorum* → англ. *platelet donor*.

Хворого, якому переливають кров, пересаджують тканину чи інший трансплантат, в сучасній медичній термінології позначають лексею реципієнт → *lat. recipiens, ntis m* → англ. *recipient*. Морфологічно термін *recipiens, ntis m* відноситься до субстантивованих дієприкметників теперішнього часу активного

стану: від дієслова *recipio, cepi, ceptum*, єре утворений дієприкметник теперішнього часу активного стану *recipiens, ntis*, який з пліном часу субстантивувався до форми *recipiens, ntis m*. На факт субстантивації прикметників/деприкметників у латинській мові взагалі давно звернули увагу відомі дослідники латинської граматики та синтаксису, зазначивши зокрема, що трансформовані у розряд іменників дієприкметники і прикметники стають чоловічого і середнього родів (Adams, 1973; Ernout & Thomas, 1953; Marouzeau, 1910). Зауважимо, що трансформація прикметників/дієприкметників в іменники є досить поширеним явищем у сучасній медичній термінології, їх можна відстежити в різних галузях медицини, напр., при утворенні анатомічних найменувань: сліпа

кишка caecum, і не є самостійно вживаною термінологічною одиницею стосовно узгодженого означення *intestinum caecum* (caecus, a, um сліпий, прикметник першої групи); клінічних термінів: пацієнт *patiens*, *ntis m* (*patiens*, *ntis* дієприкметник теперішнього часу активного стану до дієслова *patior*, *passus sum*, *pati* терпіти, страждати); особливо велика кількість таких утворень спостерігається у фармацевтичній термінології для позначення різних груп лікувальних засобів за їхньою фармакологічною дією (Беляєва, 2020: 232): напр., антипіретики: жарознижувальні засоби *antipyretica* (*remedia antipyretica*, прикметник першої групи *antipyreticus*, a, um) тощо.

Висновки. На підставі проведеного аналізу термінології «Трансплантологія» доходимо таких висновків:

1) однослівні непохідні терміни латинського походження у межах досліджуваної вибірки не виявлені. Це свідчить про високий рівень семантичної складності цієї предметної галузі; 2) однослівні латинські терміни-композиції представлені префіксально-суфіксальними утвореннями (напр., *transplantatio*), суфіксальними дериватами (напр., *donator*) або гетерогенними сполученнями, що поєднують греко-латинські компоненти (напр., *xenotransplantatio*); 3) складені термінологічні одиниці переважно є двослівними сполученнями, утвореними з використанням синтаксичних конструкцій «узгоджене означення» (іменник + прикметник) і «неузгоджене означення» (іменник + іменник); 4) у сучасній англійській терміносистемі трансплантології домінують латинізми, що підтверджує тезу, що навіть в умовах глобалізації англійської мови, класичні термінотворчі елементи залишаються семантичним ядром трансплантології.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у ґрунтовному компаративному аналізі латинського субстрату та його трансформації у сучасній англомовній терміносистемі трансплантології. Вивчення статусу латинської мови як базису для формування англомовних неонімів сфери трансплантології дозволить простежити еволюцію міжнародної термінології, сприятиме уніфікації понятійного апарату, розкриттю механізму адаптації класичних термінів та греко-латинських терміноелементів до норм сучасного професійного спілкування.

ЛІТЕРАТУРА

- Беляєва, О. М., Синиця, В. Г., & Смольська Л. Ю. (2020). *Латинська мова для студентів стоматологічних факультетів = Lingua Latina ad usum stomatologiae studentium* (2-ге вид.). Медицина.
- Бусел, В. Т. (Ред.). (2005). *Великий тлумачний словник сучасної української мови*. Перун.
- Воробйова, Л., & Бочкар, А. (2025). *Лексико-семантичні особливості англійської медичної термінології*. *Вісник науки та освіти. Серія «Філологія»*, 12(42), 367–376. [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-12\(42\)-367-376](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-12(42)-367-376)
- Джуль, П., & Зіменковський, Б. (Ред.). (2003). *Глюстрований медичний словник Дорланда* (Переклад 29-го амер. вид., Т. 1–2). Наутіліус.
- Закон України. (2018, 17 травня). *Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині (№ 2427-VIII)*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1007-14#Text>
- Заліпська, І. Я. (2020). Contemporary medical terminology: The problem of the thematic classification. *Studia Linguistica*, (17), 61–74. <https://doi.org/10.17721/StudLing2020.17.61-74>
- Левченко, В. М., & Перхач, Р.-Ю. Т. (2021). Медична термінологія як об'єкт лінгвістичного дослідження. *Молодий вчений*, 9(97), 115–118. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-9-97-24>
- Маковська, О. О. (2011). Ономастичний простір англійських термінів пластичної хірургії. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Серія: Філологічні науки. Мовознавство*. (6/2), 164–168.
- Матвіяс, О. В. (2023). Структура комплексних термінів у медичній терміносистемі англійської мови. *Закарпатські філологічні студії*, (31), 170–175. <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2023.31.30>
- Матолінець, Н. В., Самчук, О. О., Дубров, С. О. & Нетлюх, А. М. (2020) «Практичні аспекти трансплантації органів на основі нормативних документів і клінічного досвіду в умовах КНП «КЛШМД м. Львова», *Pain, Anaesthesia & Intensive Care*, 4(93), 22–30. doi: 10.25284/2519-2078.4(93).2020.220654
- Міністерство охорони здоров'я України. (2004). *Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників системи охорони здоров'я*. <https://mozdocs.kiev.ua/view.php?id=4233>
- Петрух, Л. І., & Головка, І. М. (Уклад.). (2012–2016). *Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник* (Т. 1–4). Медицина.
- Стегніцька, Л. В. (2020). Англійські клінічні терміни-епоніми: лексикографічний і структурно-семантичний аспект: автореф. ... дис. канд. філол. наук. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича.

14. Телеки М. М., & Синиця В. Г. (2021). Функції топоніма як компонента термінологічного словосполучення. *Закарпатські філологічні студії*, 1(13), 181–185. <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2020.13-1.36>
15. Цимбалов, В. С. Лексико-граматичні аспекти проблеми позначення медичних термінів англійської мови. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*, (68), 123–156. <https://doi.org/10.32782/2409-1154.2024.68.33>
16. Чорненька, Д. С. (2021). Трансплантація органів і тканин людського організму: стан та проблеми правового регулювання. *Часопис Київського університету права*. (3). 140–145. <https://doi.org/10.36695.2219-5521.3.2021.09>
17. Abdullah, G. M. A. (2025). Translating medical terminology: Morphological and semantic approaches. *British Journal of Applied Linguistics*, 5(1), 60–70. <https://doi.org/10.32996/bjal.2025.5.1.7>
18. Adams, J. N. (1973). The substantival present participle in Latin. *Glotta*, 51(1/2), 116–136.
19. Arnaudov, G. (1979). *Terminologia medica polyglotta. Latinum–Russkij–English–Français–Deutsch*. Medicina et physcultura.
20. Ernout, A., & Thomas, F. (1953). *Syntaxe Latine* (pp. 273–285). Klincksieck.
21. Marouzeau, J. (1910). L’emploi du participe présent latin à l’époque républicaine. *Mémoires de la Société de Linguistique de Paris*, 16, 133–216.
22. Rudzitis, K. (1973-1977). *Terminologia medica in duobus voluminibus*. (Vol. 1–2). Liesma.
23. Synytsia, V., Myronyk, O., Bieliaieva, O., Lysanets, Y., & (2025). A linguistic analysis of latin nomina actionis terms in the field of rehabilitation. *Актуальні питання суспільних наук та історії медицини*. 1(39), 112–115. <https://10.24061/2411-6181.1.2025.446>
24. Vallauri, T., & Durando, C. (2000). *Dizionario Italiano–Latino, Latino–Italiano*. Libritalia.

Дата першого надходження статті до видання: 19.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 20.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 07.05.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)